

VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

Valstybės biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 25, 01402 Vilnius, tel. (8 5) 262 6751, faks. (8 5) 279 1466, el. p. tarnyba@nvtat.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188770044.

Lietuvos Respublikos Seimo narei
Agnei Zuokienei
Gedimino pr. 53
01109 Vilnius

2010-03-16 Nr. 4-2101
I 2010-02-25 Nr. 62

DĖL GREITUOSIUS KREDITUS TEIKIANČIŲ BENDROVIŲ VEIKLOS KONTROLĖS

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau – Tarnyba) 2010 m. kovo 3 d. gavo Jūsų 2010 m. vasario 25 d. raštą Nr. 62 „Dėl bendrovių, teikiančių greitąsias paskolas, veiklos kontrolės“. Teikiame Jums informaciją į rašte pateiktus klausimus ir prašymus.

Dėl Vartojimo kredito įstatymo projekto

Šiuo metu Lietuvoje vartojimo kreditus teikiančioms bendrovėms nėra taikomas joks specialus teisinis reguliavimas, netaikoma priežiūra ar kontrolė. ES valstybės narės, perkeldamos Vartojimo kredito direktyvos (2008 m. balandžio 23 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB) nuostatas į nacionalinę teisę, turi užtikrinti tinkamą kreditorių kontrolę bei atsakingo skolinimo principo įgyvendinimą. Vartojimo kredito įstatymo projekte, kuriame perkeliamos Vartojimo kredito direktyvos nuostatos, numatyta, kad Tarnyba bus atsakinga už kreditorių kontrolę. Atsižvelgiant į tai, Vartojimo kredito įstatymo projekte siūloma sudaryti viešą kreditorių sąrašą, kuris būtų skelbiamas Tarnybos interneto svetainėje. Jeigu kreditorius nėra įtrauktas į viešąjį kreditorių sąrašą, jis neturi teisės teikti vartojimo kreditų. Licencijavimo sistema yra daug brangesnė už viešo registro sistemą, be to, paprastai licencijavimo sistema taikoma tose valstybėse, kuriose kontroliuojamų subjektų skaičius yra daug didesnis. Atsižvelgiant į tai, Ministro Pirmininko 2008 m. rugsėjo 18 d. potvarkiu Nr. 340 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė, kuri buvo atsakinga už Vartojimo kredito direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę, nusprendė netaikyti licencijavimo sistemos ir pasirinko viešo registro sistemą.

Taip pat siekiant užtikrinti tinkamą atsakingo skolinimo principo įgyvendinimą, Vartojimo kredito įstatymo projekte įtvirtinta pareiga kreditoriams tikrinti vartotojų mokumą bei turėti mokumo vertinimo taisykles. Įstatymo projektas įpareigoja kredito davėjus prieš sudarant vartojimo kredito sutartį įvertinti vartotojo mokumą vadovaujantis pakankama informacija, gauta iš vartotojo, ir, prireikus, vartotojo sutikimu atlikus patikrinimą duomenų bazėje, naudojamoje mokumui vertinti. Tokios įstatymo projekto nuostatos užtikrina atsakingo skolinimo principo įgyvendinimą. Tokiu būdu vartotojams nebus teikiami vartojimo kreditai, jeigu jie nėra finansiškai pajėgūs kreditus gražinti.

Šiuo metu vartojimo kredito teisinius santykius reguliuoja Civilinio kodekso (Žin., 2000, Nr. 74-2262) nuostatos. Civilinio kodekso 6.886 straipsnis nustato, koks kreditas laikomas vartojimo kreditu, ir jo teikimui taikomi griežtesni reikalavimai. Vadovaujantis šiuo straipsniu, kreditai, kurių dydis nesiekia 1000 Lt arba kuriuos gražinti reikia per trumpesnę negu 3 mėn. laikotarpį, nelaikomi vartojimo kreditais. Tokių kreditų teikimui nėra taikomi jokie specialūs reikalavimai: tokių kreditų teikimo sutartyje nebūtina nurodyti bendros vartojimo kredito kainos metinės normos, jos keitimo tvarkos ir sąlygų ir pan. Jūsų rašte teisingai pastebima, kad šiuo metu pakankamai didelę dalį

greitųjų kreditų kaip tik ir sudaro šie kreditai, kuriems netaikomos Civilinio kodekso nuostatos dėl vartojimo kredito. Tarnybos siūlymu, darbo grupė, rengdama Vartojimo kredito įstatymo projektą, atkreipė dėmesį į šią problemą ir įstatymo projekte nusprendė netaikyti žemutinės 200 eurų ribos, kuri yra numatyta Vartojimo kredito direktyvoje. Vartojimo kredito direktyva numato, kad ji turi būti taikoma kreditams, kurių dydis siekia nuo 200 eurų iki 75000 eurų. Vartojimo kredito direktyvos preambulėje teigiama, kad valstybės narės gali direktyvos nuostatas taikyti ir kitiems kreditams, nepapuoiantiems į jos reguliavimo sritį, t. y. taip pat ir kreditams iki 200 eurų. Atsižvelgdama į tai bei siekdama tinkamai reguliuoti Lietuvoje teikiamus greituosius kreditus, darbo grupė, Tarnybos siūlymu, nusprendė Vartojimo kredito įstatymo projekto nuostatas taikyti visiems kreditams iki 75000 eurų, t. y. ir mažų sumų kreditams, gražinamiems per itin trumpą laiką. Tarnybos nuomone, išgaliojus Vartojimo kredito įstatymui, bus tinkamai reguliuojama ne tik šiuo metu vartojimo kreditus teikiančių bendrovių veikla, bet ir paskolas, kurios šiuo metu nelaikomos vartojimo kreditu, teikiančių bendrovių veikla, nes joms bus taikomi vienodi griežti reikalavimai, vartotojai galės lengviau palyginti skirtingus pasiūlymus.

Vartojimo kredito direktyvos nuostatos į nacionalinę teisę turi būti perkeltos iki 2010 m. birželio 11 d. Darbo grupė vartojimo kredito įstatymo projektą bei susijusią medžiagą parengė 2009 m. rugsėjo mėn. ir pateikė Teisingumo ministerijai. Teisingumo ministerija teisės aktų projektus Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikė 2009 m. spalio 5 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. spalio 26 d. Vartojimo kredito įstatymo projektą bei susijusią medžiagą pateikė Lietuvos Respublikos Seimui. Iki šiol Vartojimo kredito įstatymo projektas nebuvo priimtas. Tarnybos nuomone, nekontroliuojama ir tinkamai nereguluojama greituosius vartojimo kreditus teikiančių įmonių veikla gali sukelti rimtas socialines problemas. Atsižvelgiant į tai, siūlytina priimti Vartojimo kredito įstatymą anksčiau negu 2010 m. birželio 11 d., t. y. nelaukiant oficialios Vartojimo kredito direktyvos nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę dienos.

Atsakydami į Jūsų klausimą dėl rengiamų Vartojimo kredito įstatymo projektą įgyvendinančių teisės aktų, informuojame, kad kartu su Lietuvos Respublikos Seimui pateiktu Vartojimo kredito įstatymo projektu buvo pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas „Dėl bendros vartojimo kredito kainos metinės normos apskaičiavimo aprašo patvirtinimo“. Priėmus įstatymo projektą Seime Tarnyba turės patvirtinti teisės aktus, nustatančius vartotojų skundų nagrinėjimo tvarką, kredito davėjų bei kredito tarpininkų registravimo bei paskelbimo tinklapyje tvarką bei informacijos pateikimo Tarnybai ir jos paskelbimo tvarką.

Dėl vartojimo kredito sutarčių standartinių sąlygų kontrolės

Informuojame, kad Tarnyba, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 94-1833; 2007, Nr. 12-448) 12 straipsnio 1 dalies 6 punktu, kontroliuoja sutarčių standartines sąlygas ir ginčija nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo septintojo skirsnio, reglamentuojančio vartotojų viešojo intereso gynimą, 32 straipsnis įtvirtina teisinę procedūrą, kurios privaloma laikytis nustačius, jog vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos. Šio įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Tarnyba, nustačiusi, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, turi kreiptis į pardavėją, paslaugų teikėją ir pasiūlyti jam per 14 dienų nuo šio pasiūlymo gavimo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų sudarant sutartis su vartotojais, taip pat nurodyti pardavėjui ar paslaugų teikėjui, kad Tarnyba kreipsis į teismą su ieškiniu ar pareiškimu (skundu) dėl nesąžiningos sąlygos (sąlygų) pripažinimo negaliojančiomis ar pakeitimo, jeigu pardavėjas ar paslaugų teikėjas nevykdys Tarnybos pasiūlymo.

Pažymime, kad Tarnyba neturi įgaliojimų imtis ekonominio poveikio priemonių prieš bendroves, kurių teikiamose vartotojams pasirašyti sutartyse yra sąlygų, atitinkančių Civiliniame kodekse nustatytus sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo kriterijus. Tarnyba vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolę vykdo administraciniu – teisiniu būdu, t. y. Tarnybai pripažinus, kad tam tikros vartojimo sutarties sąlygos atitinka Civiliniame kodekse nustatytus sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo kriterijus ir pardavėjui ar paslaugos teikėjui nevykdant Tarnybos siūlymo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų sudarant sutartis su vartotojais, Tarnyba,

siekdama apginti vartotojų viešąjį interesą, kreipiasi į teismą su ieškiniu ar pareiškimu (skundu) dėl nesąžiningos sąlygos (sąlygų) pripažinimo negaliojančia ar pakeitimo. Pagal Civilinio kodekso 6.188 straipsnio 7 dalį teismui pripažinus sutarties sąlygą (sąlygas) nesąžininga, ji negalioja nuo sutarties sudarymo, o likusios sutarties sąlygos šalims lieka privalomos, jeigu tolesnis sutarties vykdymas yra galimas panaikinus nesąžiningas sąlygas.

Informuojame, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2008 – 2009 m. greitųjų vartojimo kreditų teikimo srityje priėmė šiuos nutarimus:

- 1) 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 10-15 „Dėl UAB „General finansing“ vartojimo kredito sutarties“;
- 2) 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 10-16 „Dėl Balti Investeeringute Grupi Pank AS filialo vartojimo kredito sutarties bei bendrųjų sutarties sąlygų“;
- 3) 2008 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 10-18 „Dėl UAB „Mobile Credit Baltic“ paskolos sutarties“;
- 4) 2008 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 10-21 „Dėl UAB „Moment Credit“ kredito sutarties“;
- 5) 2008 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 10-171 „Dėl UAB „Ferratum“ paskolos sutarties bendrųjų sąlygų“;
- 6) 2009 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. 10-221 „Dėl UAB „Procentas“ kredito sutarties“;
- 7) 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutarimas Nr. 10-359 „Dėl UAB „Euro Providus“ paskolos grynaisiais pinigais sutarties“;
- 8) 2009 m. gruodžio 16 d. nutarimas Nr. 10-604 „Dėl UAB „HST komunikacijos“ kredito sutarties bendrųjų sąlygų“.

Pažymime, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba iš aukščiau minėtų bendrovių gavo raštus, kuriais bendrovės informavo, kad jos sutinka su Tarnybos aukščiau minėtuose nutarimuose išdėstytais siūlymais ir pakeis, nebetaikys arba panaikins vartojimo sutartyse nustatytas sąlygas, kurios aukščiau minėtais Tarnybos nutarimais buvo pripažintos nesąžiningomis vartotojų atžvilgiu. Taigi vadovaujantis tuo, kad bendrovės atsižvelgė į Tarnybos aukščiau nurodytuose nutarimuose išdėstytus siūlymus, Tarnyba neturėjo pagrindo kreiptis į teismą su ieškiniu dėl nesąžiningų sutarčių sąlygų pripažinimo negaliojančiomis ar pakeitimo.

Šiuo metu Tarnyboje yra atliekamas būsto paskolų sutarčių monitoringas – yra nagrinėjamos bankų parengtos būsto paskolų sutartys nesąžiningų sutarčių sąlygų taikymo požiūriu. Atlikus minėtą monitoringą, numatoma nagrinėti greituosius kreditus teikiančių bendrovių sutartis, teikiamas pasirašyti vartotojams (taip pat bus tikrinama, kaip bendrovių parengtos sutartys atitinka naujojo Vartojimo kredito įstatymo projekto reikalavimus). Apibendrinta informacija bus skelbiama Tarnybos interneto tinklapyje.

Dėl delspinigių dydžio

Civilinio kodekso 6.210 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta, kad „Terminą įvykdyti pinigine prievole praleidęs skolininkas privalo mokėti penkių procentų dydžio metines palūkanas už sumą, kurią sumokėti praleistas terminas, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitokio palūkanų dydžio.“ Pažymėtina, kad sutarties šalys gali susitarti tiek dėl didesnių, tiek dėl mažesnių netesybų. Tačiau, vadovaujantis Civilinio kodekso 6.73 straipsnio 2 dalimi, jeigu šalių susitarimu nustatyti delspinigiai yra aiškiai per dideli, jie gali būti sumažinti, tačiau tik tiek, kad jie netaptų mažesni už nuostolius, atsiradusius dėl prievolės nevykdymo ar netinkamo įvykdymo. Taip pat pažymėtina, kad teisę sumažinti delspinigius turi tik teismas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą savo sprendimuose konstatavo, jog įprasti delspinigiai yra 0,02 procento už kiekvieną pradelstą dieną.

Tarnybos 2009 m. veiklos ataskaitoje nurodyta, jog Tarnyba išanalizavo greituosius vartojimo kreditus teikiančių bendrovių internetiniuose puslapiuose skelbiamus delspinigių dydžius už pavėluotus mokėjimus. Tarnybos duomenimis, greituosius vartojimo kreditus teikiančios bendrovės taiko nuo 0,2 proc. iki 2 proc. dydžio delspinigius už kiekvieną dieną, kai vartotojas praleidžia mokėjimo terminą, tai sudaro nuo 72 proc. iki 730 proc. metinių delspinigių. Tarnyba, įvertinusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką dėl netesybų skaičiavimo, mano, jog

greitųjų vartojimo kreditų bendrovių taikomi delspinigių dydžiai galimai pažeidžia vartotojų ekonominius interesus.

Atsižvelgiant į tai, Tarnybos iniciatyva 2009 m. įvyko greituosius vartojimo kreditus teikiančių bendrovių atstovų ir Tarnybos atstovų susitikimas, kurio metu buvo paprašyta pateikti argumentuotus paaiškinimus dėl vartotojams taikomo delspinigių dydžio. Tarnyba į susitikimą kvietė šių bendrovių atstovus: UAB „SMScredit.lt“, UAB „Minibank“, UAB „Moment Credit“, BIGBANK AS filialas, UAB „General Financing“, UAB „Procentas“, UAB „HST KOMUNIKACIJOS“, UAB „Risicum Capital LT“, UAB „MCB Finance“. Į susitikimą atvyko UAB „SMScredit.lt“, UAB „Moment Credit“, UAB „General Financing“, UAB „Procentas“, UAB „Procentas“, UAB „HST KOMUNIKACIJOS“, www.greitaskreditas.lt, BIGBANK AS filialas atstovai. UAB „Moment Credit“ ir UAB „Procentas“ po susitikimo nusprendė sumažinti taikomų delspinigių dydį. Pažymime, kad Tarnyba neturi įgaliojimų imtis poveikio priemonių prieš susitikime nedalyvavusias bendroves.

Dėl biudžeto lėšų

Atsakydami į Jūsų klausimą dėl numatomų skirti lėšų Tarnybos funkcijos finansinių paslaugų srityje vykdyti, informuojame, kad finansinių paslaugų vartotojų apsaugai 2010 metams Tarnybos biudžete numatyta skirti 377 000 Lt.

Dėl Tarnybos veiksmų greitųjų paskolų teikimo reguliavimo srityje

Tarnyba, siekdama užtikrinti efektyvų ir pakankamą greitąsias paskolas teikiančių bendrovių veiklos reguliavimą, darbo grupei, rengusiai Vartojimo kredito įstatymo projektą, pateikė šiuos pasiūlymus (jie perkelti į įstatymo projektą):

1) aukščiau buvo minėta, jog Tarnybos siūlymu, buvo nuspręsta Vartojimo kredito direktyvos nuostatas taikyti ir kreditams, neviršijantiems 200 eurų ribos.

2) Šiuo metu galiojantys teisės aktai nenumato kredito davėjo teisės gauti kompensacijos, jei kredito gavėjas anksčiau laiko gražina vartojimo kreditą. Vartojimo kredito direktyva įtvirtina kredito davėjo teisę reikalauti kompensacijos, jeigu kredito gavėjas anksčiau termino gražina vartojimo kreditą ar jo dalį. Vartojimo kredito direktyva nustato, kad tokiu atveju kompensacija negalės būti didesnė kaip 1 procentas nuo anksčiau laiko gražinamos sumos, jei laikotarpis nuo sutarties sudarymo iki išankstinio gražinimo yra daugiau kaip 1 metai. Kitais atvejais kompensacija negalės būti didesnė kaip 0,5 procentas nuo anksčiau laiko gražinamos sumos. Kredito davėjas turi teisę reikalauti kompensacijos tik tokiu atveju, jeigu anksčiau termino gražinama vartojimo kredito suma per bet kurį 12 mėnesių laikotarpį viršija 10000 eurų. Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kad direktyva, įtvirtindama kreditoriaus teisę gauti kompensaciją, sumažina vartotojų apsaugą Lietuvoje lyginant su dabar galiojančia Civilinio kodekso nuostata, darbo grupės nariams pasiūlė numatyti maksimalią 10000 eurų ribą.

3) Vartojimo kredito įstatymo projekte įtvirtinta, jog vartojimo kreditus teikti gali tik juridiniai asmenys, įrašyti viešajame kredito davėjų registre. Asmenys, neištraukti į šį registrą, neturi teisės teikti vartojimo kredito paslaugos. Tarnybos siūlymu, įstatymo projekte numatyta, jog tokių asmenų sudarytos vartojimo kredito sutartys vartotojus įpareigoja gražinti tik kreditą, nemokant jokių papildomų mokesčių. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, jog vartojimo kredito paslaugą teiktų visuomenei žinomi juridiniai asmenys, o vartotojai būtų apsaugoti nuo netesėto pinigų skolinimo.

4) Tarnybos siūlymu, Vartojimo kredito įstatymo projekte numatyta, jog kredito davėjai ir kredito tarpininkai teiks Tarnybai informaciją apie sudaromas vartojimo kredito sutartis, taikomas palūkanų normas, bendros vartojimo kredito kainos metines normas ir t. t. Tarnyba šią informaciją sistemins ir skelbs viešai. Tokiu būdu siekiama užtikrinti šios veiklos viešumą, įvertinti mastą ir apie tai informuoti visuomenę.

5) Siekiant užtikrinti aukštą kredito gavėjų apsaugos lygį bei įtvirtinti efektyvią vartojimo kredito priežiūros sistemą, Tarnyba pasiūlė Vartojimo kredito įstatymo projekte numatyti

ekonomines sankcijas už įstatymo reikalavimų nesilaikymą (maksimali bauda iki 120000 Lt) bei įtvirtinti Tarnybos sprendimų privalomumą.

Taip pat pažymėtina, jog Tarnyba savo iniciatyva 2008 m. iniciavo greituosius vartojimo kreditus teikiančių bendrovių standartinių vartojimo kredito sutarčių sąlygų tikrinimą nesažiningų vartojimo sutarčių sąlygų atžvilgiu.

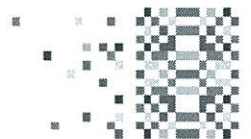
Papildomai informuojame, kad Tarnyba numatydama galimą vartotojų skolinių įsipareigojimų didėjimą, 2006 m. rengiant Valstybinę vartotojų teisių apsaugos strategiją 2007 – 2010 m., inicijavo priemonės – Fizinį asmenų bankroto įstatymo projekto parengimas – įtraukimą į strategiją. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. balandžio 11 d. nutarimu Nr. 372 „Dėl valstybinės vartotojų teisių apsaugos 2007-2010 metų strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ patvirtino minėtą strategiją.

Pagarbiai
Direktorius

Feliksas Petrauskas

M. Močiulskis, tel (8 5) 212 15 50, el. p. m.mociulskis@nvtat.lt
T. Stašaitytė, tel. (8 5) 212 13 32, el. p. t.stasaityte@nvtat.lt

Tikime Laisve

1990 KOVO 11